

El Ampurdanés

SUPLEMENTO

al núm. 1.358

correspondiente al Domingo 20 de
Mayo de 1906.

Sección Libre

CERTAMEN CATALANISTA LLITERARI, DE FIGUERAS

Carta oberta á lo Senyor D. Joan Maragall,
president del Jurat

Estimat company en la *Real Academia de Buenas Letras, de Barcelona* y senyor meu: Ab molta pena, més ple de rahó, prenc la pluma pera ferhi veurer que, cego per la passió catalanista ó per compromisos contrets ab los catalanistas, ó més ben dit *Cainistas* de Figueras, los qui *ab bons cops de faus* nos segarian lo coll á tots los bons catalans y espanyols de cor, que no volem ingresar en lo seu partit y cridem y cridarem sempre ¡Viva Espanya! y ¡Viva Catalunya! y nos entusiasmarem al oír y sentir lo Gloria á Espanya, del immortal Clavé, tant com nos horroritzarem al oír lo *fraticida Cant dels Segadors* y lo *tonto crit de Visca Catalunya*, interjecció, que no es catalana, per no constar en cap diccionari catalá; ben diferent del *Viva Dèu, Viva la Pepa, Viva la llibertat*, que tots exclamem en Catalunya y es catalana pura la interjecció ¡Viva Catalunya! porque, com á tal, consta en tots los diccionaris catalans, y en lo del irrefutable Roque Barcia llegim: «La interjecció ¡Viva! es una de las muchas oraciones elípticas de nuestra lengua.—Etimología.—Presente de subjuntivo del verbo Vivir. En catalán Viva; ¡Viva! en Portugués.» Y aixís se compren que en catalá se diga sempre ¡Viva Dèu! ¡Viva la llibertat! y may ¡Visca Dèu! y ¡Visca la llibertat! interjecció que faria estornudar á tots los qui la oisen.

Tornant á la composició premiada per la Trinitat catalanista, que formaba lo Jurat, es composició composta de ratllas curtes en prosa y de alguns versos; ali-oli que no pòt ser atmés sino per vosté, que fá més versos esgarrats que las didas, ab sos descuyts, nens jeparuts; composició naturalista, bascosa é indecena com la Naná d'en Zolá, qual composició *Lo primer fill* no pòt ser llegida més que'n lo *Entrebanch* ó ab una reunió de llevadoras, *llavaneras*, com solen dir vostés. La qual composició feren escoltar, vulgas no vulgas, á la Reina de la Festa, á llurs damas d'honor y á las dignísimas y castas senyoras, y senyoretas, que com flors preciosas y flairants convertiren en oasis lo hermosíssim Teatro de Figueras.

Y tant indigne es eixa poesia premiada de ser llegida devant de personas decentas, que vosté mateix no s'atreviria á llegirla á las sèvas dos puríssimas, hermosas é instruïdas fillas majors, á les que tant estimo y atmiro, quant tinguessin edat pera compèndrerla. ¡Dèu l'anguar! Donchs ¡per qué si vosté no se atrevís á lo dit, fá enrogir de vergonya á tot lo bello sexo figuerench?...

¡Es una mala passada la que l'hi ha jugat!

Vosté que, com á colobrador, forma part de la redacció del diari de Barcelona, vól jugar-se un bras que no conseguirá que *Lo primer fill* sigui impreat en eix diari, compost de redactors y director decentíssims é il-lustrats, que no voldrían ofèndrer per cap preu las castas orellas de sas innumerables llegidoras. ¡Qué hauria de conseguir home de Dèu! No y mil vegadas no, encara que vosté 'ls oferís tota la fortuna que té y pòt tenir.

Avants d'entrar en la crítica del marmarratxo premiat, debèm fèr constar,

per fer obrir los ulls al públich figuerench, que la poesia premiada ab la flor natural per la Trinitat catalanista com posta del Mestre de los Mestres y de dos Mestres deixebles del primer, Trinitat que per primera vegada en Figueras y en totas parts del mon, compon tòt lo Jurat, puig eix lo forman sempre á lo menos cinch personas per evitar en lo posible injusticias y farnats. Aixís es que en lo primer certamen de aquí, lo formaban, lo illustre catedràtich de Retòrica y poética, mon estimat mestre, que al cel sia, D. Josep Boix y Monrós, President, D. Joan Masdevall, D. Josep Amat, D. Ramón Bordas, vocals, y D. Miguel Poch, secretari. Y la Junta organitzadora del Certamen—nombrada per lo més intel·ligent de Figueras—se componia del Il·lustre Senyor D. Felip Curtoys, advocat, escriptor de fama y Sub Governador de Figueras, President, Doctor Reverent D. Josep Plá, presbítero-Vice president. Vocals senyors de la Junta del Centro, D. Bartolomé Del fabro, D. Francisco Suñer y Capdevila (menor), D. Pedro Pagés y Moy, y com á Secretari D. Francisco Bonet y Bofill.

«*Como cambean los tiempos*» diria lo pobre Toni Massot, de Darnius. Y gracias á aqueixas precaucions no va ser premiat lo *Primer fill* en lo Certamen literari de Palafrugell presidint lo Jurat don Joan Maragall, lo qui, vulgas no vulgas, volia premiaria y gracias á la dignitat y fortalesa de caràcter dels jurats no va mereixer ni menció honorífica sisquera, sino ser cremada en lo infern del certamen, omplint de pudor lo lloch, tal era la brabada pornográfica que despedia.

«Es air, D. Joan, que aquell *duro sevillá*, fèt ab pasta de mala lley, que no va poguer fèr passar á Palafrugell, nos lo va endosar als figuerenchs?»

¡Mòltas gracias!

Y encara los senyors *cainistas* de Figueras nó's cansavan de fèr propaganda pera que tots los vehins d'eixa ciutat los anessim á esperar ab lo cor ple d'entusiasme y ab tolas las coplas y músicas de Figueras, que tinguessin bombo?

¡Si que l'hagueram fèta bona!

Quan se arrancan las carotas es quan se coneix á la gent.

Ya están arrancadas.
Que jutgin los figuerenchs.

Deixem apart las mòltas consideracions que me faltan á fèr y agafadets del bras vosté y lo seu servidor, Senyor Maragall, com si fos jo també *catalanista*, examinem detallada é imparcialment la monstruositat premiada «*Lo primer fill*», porque la opinió pública la judiqui ab serenitat y pugui donar son veredicté.

Parlem primer de la versificació, partint del principi que vers, com sab vosté, ve de llatí *versus*, que vól dir: Conjunt de paraulas subjectadas á mida y cadencia, segóns reglas fixas y determinadas. Vers (*metro, peu ó bordó*) es una frase melodiosa subiecta á una mida determinada. Midir un vers vól dir com s'ona la paraula examinar, si té ó no la extensió ó la *constancia* deguda y veurer si *consta* ó no consta. Influxé també en la mida del vers la colocació del accent final que carrega indispensablement sobre la penúltima sílaba, pus que si la última paraula del vers es aguda la sílaba acentuada val per dos y si la última paraula es esdrújula las dos últimas sílabas valen per una sola.

Y are que'm parlat de lo qu'es vers, difinirém lo qué se entén per poesia, per veurer si nos entenem.

Poesia (del llatí *poësis*), es expreció artística de la bellesa per medi de la paraula, subjecta á la mida y cadencia, de las quals resulta lo vers. O bé, expresió de la *bellesa ideal* per medi de la paraula, subjecta á una forma artística. La poesia no se concreta á imitar ni reproduhir la bellesa reyal. La fantasia exaltada per lo sentiment de lo bèll, depu-

rant y agrupant armoniosament los diversos elements de la bellesa real compon *tipos* de lo bèll (*trova, inventa, crea*) y lo poeta expresa per medi del llenguatge versificat aqueixas ideals concepcions y los tendres afectes, que omplen lo seu cor.

Com vosté no hi protesta, consti: que vers y poesia están ben difinits.

Farrigo-farrago naturalista-catalanista

EL PRIMER FILL

(Premi 250 pessetas.)

En el cor def Ivern (1) el nostre fruit s'ès després de la branca. (2)
El nostre Fill primer, Dona volguda, (3)
qu'has portat am salut i am confiança, (4)
sens cores (5) a les arrels ni ane la soca:
feta a les tramontanes (6)
com arbre camparol
qu'extén a plena sava el seu fullatge; (7)
feta al somriuer lluminós del cel (8)
i an els besos (9) frescals de la montanya.

Ens ès vingut amb els ulls blaus (10)
clars i serens com cobejavem... (11)
Tan ens els hem mirats, (12)
en la dolça quietut (13) del nostre niu,
qu' en ells hi hem retrovats (14)
els ben-estars d' aquelles nits d' Istiu, (15)
les tranquilles lluiçors i rienta pau (16)
de les vetlles d' Istiu quan festejavem.

Ja va assajant-se a fer rialletes; (17)
i es fá, que cada dia ès coneixent,
mamant avidament,
estrenyent la mamella am les manetes (18)
fins a quedar dormit pregondament. (19)
Que m'agrada adormidel!
Com més el veus més hi goses
de veurel, an el reiet,
sencer com un lleonet
i bell com un pom de roses.

Quan are hi penso en ton prenyat feliç, (20)
com me conhou el recordar (21)
nostres esplais de les tardes de festa! (22)
Quins passeigs, per llà al Maig, mes plens d' encis!
La joia (23) del bon temps es va badar
i a fora talment era un paradís
tendrívot: (24) mai cançava de mirar.
Y qu'era hermós tot florit de ginesta! (25)

Si 'ns (26) apropavem als masos veïns,
los masoveres eixien de dins (27)
pera veurel (28) passar, com encantades;
les noies que trobavem pels camins
te miraven curioses i enfavades. (29)
En ton mig-riuer (30) hi havia cert deix,
al rostre no se què transparentaves
i al teu posat mateix,
prò estic cert que a tothom enamoraves. (31)

Quan te senties abatuda, (32)
sota la verda nau dels pins
quin bo donava el descancar-hi!
Aquell bon jaç (33) d' erba molçada
deixava ganas de tornar-hi; (34)
i la forta sentor dels romanins. (35)

(1) Ivern déu escriurese ab lletra minúscula.

(2) Las pomas, las cireras y altres fruits se desprenen de las branques, los fills de la soca. ¡Una criatura naixent dels brassos! ¡Home! ¡home!...

(3) Fill y Dona ab minúscula se dehuen escriuer.

(4) En eix vers falta una sílaba; ja veurá com sona bé anyadintli *gran*. *Que has portat ab salut y ab gran confiança*. No aseguri cosas que no sab.

(5) Aixó dingú ho sap y no me importa. Ademés les arrels se pudreixen y no se corcan.

(6) Encara que sigui la séva muller (q. p. b.) una de las més robustas y macas figuerenchas no pòt estar feta á les tramontanes, porque á eix vent tòt l'Ampurdá lo coneix per *Tramontana (Tras-montanya)*, y no's pòt

consentir que'l autor lo disfressi de vent de Lleyda, de la Conca de Tremp ó vent catalanista.

(7) Lo fullatge s'extén per lo sol y lo aire, que donan vida á la sava.

(8) ¿Cóm pot saber tot aixó lo senyor poeta, quan los seus sogres vivían á la Placeta de Figueras y no era facil que, com ell, trovessin *jasos* en las pinedas.

(9) Ademés la montanya no besa y fá molt be, porque á lo menos seriam tots xatos. Donchs digui: *Y als ventijols frescals de la montanya*.

(10) No es vers encara que hi anyadeixi ni una, ni dos sílabas, porque ni faltan tres.

(11) ¿Que li sembla de aqueix altre, senyor Maragall?

(12) Un altre per l' istil, prosa dolenta y ab garrfal falla de concordancia, perquè en lloch de mirats déu dir mirat.

(13) La quietut no es dolça ni amarga ni vermella ni groga.

(14) Retrovat en lloch de retrovats si fos catalá lo verb, que no ho es. ¡Quin vers! ¡Mare de Deu!

(15) Lo ben estar no se pluralisa y Istiu en minúscula s' escriu.

(16) *Lluiçors* no es catalá ni castellá ni gallego. Y en quant á la *rienta pau* no era pau lo de aquella pineda y aixó que no més festeixaban en lo Istiu ¿en mayúscula? y á la entrada de fosch del diumenje.

(17) Dolentíssima ratlla de prosa, ab gran falla de sentit comú, perquè un nen de poch mesos no pòt en cap manera adestrarse ab discerniment á fer una cosa bé. Lo verb assejarse no es catalá, que lo propi es ensajarse.

(18) ¡(María Santíssima!) D. Joan, y quina indecencia vosté ha premiat! Aixó de *mamellas* no 's pot llegir devant de gent decent. Y, ademes de aixó, lo morrocatut pleonasme de estrenyer la *mamella* ab las manetas. ¿Que la podia estrenyer ab los peus? Pot ser si que un *segadoret* podrá ferho.

(19) Eix adverbi *pregondament* no es catalá. En lo diccionari d' en Labernia, plana 482, porta l' adverbi *Pregonament*, antiquat, equivalent á Profundament. Vosté tampoch ho savia aixó, senyor Maragall, ¿Vritat?

(20) Aixó de *prenyat* sols ho diu la gent ordinaria, per que hi ha mòltas maneres de expresar eix estat de la pobra dona.

(21) Ratlla de vuyt sílabas, sens' cadencia. Recor se dehu escriuer Recort—perque Recor en catalá vól dir Recurs.

(22) ¿En lo jas de la pineda? eh? Lo vers dolentíssim y pitjor lo que feyan.

(23) Las joyas, á menos que siguin *guarda pelos*, no se badan may á no ser que vosté se refereixi á....

(24) Los paradisos no poden ser tendrívols ni rés més que paradisos. Sobra lo tendrívot.

(25) Un paradís florit de ginesta.—Burrizada pleonástica en vers redolent.

(26) Lo *ns* déu escriurese *ems* ó *ms* per concordar ab lo verb, y *veïns*, sabent de gramática, se escriu *vehins*. ¡Ni de gramática sab lo gran poeta premiat per vosté, Sr. President!

(27) ¿Se pot sortir de defora? Los catalanistas pòt sér que sí, porque son diferents de la gent.

(28) Prosa redolenta. *Per veurete passar, com encantades*. Aixís seria vers.

(29) Los que estaban enfavats no eran las noias, sino vostés. Y lo verb enfavarse en catalá s'escriu *Enfabarse* al menos que los catalanistas escriuin *Fava* en lloch *Faba*.

(30) Mig-riuer no consta en cap diccionari catalá y déu escriurese *sonris*, de sonreir, neologia atmesa com derivada de *sonrisa* y sonreir de aquets *malebits castellans*. Lo vers lo faria millor en Pepet de Tona.

(31) Y aixó de que enamorava á tothom

es burrialment dit per un marit sensat, que may déu alavar á la seva muller.

(32) ¿Y per qué havia de sentirse abatuda sota la nau dels pins? ¿Quinas feinas feyan allí, que li causessin abatiment? No ho volem pas saber, pro ja 'ms ho pensem... Eixas tres ratllas tampoch son versos, pro si prosa pornogràfica. Te rahó, encara que no estiga escrit en vers; son feynas que atropellan mòlt, las que vostés feyan en lo jas. Quin poch favor fa vosté á la pobre séva dona. O més ben dit *fasteixadora* allavoras. ¡Me sembla, senyor poeta, que clava cada bola!...

(33) Lo jas es lo llit de las bestias grossas.

(34) ¿A fér qué? ¡Home, no sigui aixís!...

(35) Los romanins no expelleixen sentor, sino fragancia, y res tenian que veurer ab lo que feyan vostés, sino fos que volguessin desinfectarlos.

Y bé, Senyor Maragall, no está convenut de que no se pót escriurer res més dolent é indecent que la composició premiada per vosté, enecat per la bogeria catalanista folla. Veig que haixa 'l cap y no'm contesta, donchs me don'

la rahó. ¡Ah! *catalaxistas folls* sóu tan injustos com hipócritas y malvats.

Senyor President *imparcial* del Jurat, avans de rematar á la fera premiada, fumemhi un cigarro per donar un moment de respiro á nostres llegidors, que ja estarán convenuts del esprit d'injusticia que 'ls anima, y recansats de tanta pornografía y bestialitats. Y encare será millor que deixém passar per alt las següents estrofas tan dolentas é indecentas com las criticadas, per no ferir las castas orellas de damas y damiselas, pera explicar, com ho faria lo doctor Fargas en sa clínica, al devant de llevadoras los episodis de un part dificultós.

Com penso no embrutirme més las mans fént l'autopsia á los escrits catalanistas (si no me atacan ab sas faus) tinch lo pler de despedirme de vosté y de tots mos llegidors sensats de aquesta hermosa ciutat, oasis del meu amor, temple de antiguas y senceras amistats y sarcótago ahont reposan los restos de la filleta del meu cor.

Déu li perdoni, senyor D. Joan Maragall, la injusticia que ha comés, pre-

miant *Lo primer fill*, no per falta de instrucció ni de criteri, sino ofuscat per la rabiosa passió catalanista, y sòls per aixó, pus no'l crech capás de haber fet... lo que el publich suposa ab lo *mort cremat* en Palafrugall, y resucitat en Figueras. ¡Sempre miracles!...

Queda á sas ordres son servidor, que cap mal li vòl, y que entusiasmat per lo amor á la Patria desitja que poguem junts cridar ¡Viva Espanya! ¡Viva Catalunya! ¡Vivan las regions! y entonar lo ¡Gloria á Espanya del amich del meu cor, Anselm Clavé.

JOSEP VANCELLS Y MARQUÉS.
De la Real Academia de Buenas Letras.

Figueras 14 de Maig de 1906.

Sr. X.

Després d'escrita la crítica, dech fér constar que he sabut que la mèva muller va rebrer un anónim, per supues-to de un *catalanista foll*, en lo qual la amenassaba de futurs disgustos si no

me feya desistir de continuar publicant los escrits que contra ells he fét imprimir y donar á llum.

A eix senyor ó pillet anónim, li dich y li diré á la cara, si se la deixa veurer, que no es caballer ni home decent siquera, perque anónims no los escriu ningú que tinga vergonya y menos si son dirigits á una Jara que no se ocupa de res més que de fer caritats y favors, de los quefers de la casa y de cuidar á son marit vell y malalt.

Senyor del anónim, si encara li queda una miqueta de vergonya, descubreixi lo séu nom y veurá que só capás de trencarli las dents y axafarli los nassos ó de cambiar ab vosté una dotzena de balas en presencia de quatre padrins y en lo lloch que vosté vulguí.

Ab despreci li escup á la cara

JOSEP VANCELLS Y MARQUÉS.
Ciudadá honrat de Figueras.

Figueras.—Imprenta de Mariano Alegret y Colóm